

Сучасні тренди поведінки споживачів товарів і послуг: II Міжнародна науково-практична конференція, 20-21 лютого 2020 р.: [тези доп.]. Рівне: О. Зень, 2020. 206 с.

2. Споживча поведінка українських домогосподарств: монографія / Ю. Ф. Пачковський, А. О. Максименко. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 292 с.

3. Витрати і ресурси домогосподарств в Україні у 2019 р. (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств): стат. зб. К.: Держкомстат України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Карантин змінив споживацькі звички 63% українців – дослідження «Делойт». URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/press-release/2021/2020-consumer-behavior-in-ukraine.html>

Оксана Кухарська

магістрантка ОП «Фінансова грамотність»

Науковий керівник:

Ольга Кириленко, д-р екон. наук, професор

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НА ОСОБИСТІ ФІНАНСИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Фінансова грамотність є важливим чинником росту економіки, оскільки саме від участі населення на фінансовому ринку та збільшення попиту на фінансові послуги буде позитивно впливати на підвищення рівня ефективності фінансової системи і сталого розвитку економіки держави у цілому. З метою залучення різних верств населення до користування фінансовими послугами необхідне впровадження комплексних заходів щодо забезпечення фінансової грамотності з урахуванням особливостей кожної цільової групи населення.

Проблема забезпечення фінансової грамотності повинна вирішуватися насамперед на державному рівні починаючи з визначення основної ланки серед державних органів, що буде виступати координатором здійснення запланованих національних ініціатив.

В контексті уточнення, слід відзначити, що фінансова грамотність складається з ефективного управління власними фінансами, здійснення обліку доходів та витрат, уміння орієнтуватися в особливостях різноманітних фінансових продуктів та послуг, мати актуальну інформацію щодо ситуації на фінансових ринках, приймати обґрунтовані рішення щодо фінансових продуктів і послуг та нести відповідальність за такі рішення [1, с. 100].

Так як фінансова грамотність – це сукупність теоретичних знань, а також здатність населення використовувати свої знання на практиці, то зауважимо, що відсутність фінансових знань у більшості населення нашої країни стає на

перешкоді отриманню прибутків, не дає можливості користуватися тими послугами, які пропонує ринок, гальмує розвиток особистих фінансів, позбавляє фінансової стабільності, примушуючи постійно вирішувати проблеми виживання в умовах нестабільності, інфляції, відсутності гарантій отримання доходу й інших проблем, які є в суспільстві.

Так як більшість населення нашої країни не є фінансово підкованими, тому більшість із них не звикла замислюватися про фінансове благополуччя в майбутньому і планувати надходження та витрачання грошових коштів на довгостроковій основі. Населення користується в основному обмеженим переліком фінансових послуг, серед яких чільне місце належить комунальним платежам, банківським рахункам/пластиковим карткам та користуванню банкоматом. Відтак, населення не достатньо володіє інформацією про свої права як споживача фінансових послуг, тому й не довіряє фінансовим установам. Таку ситуацію, на наш погляд, можна пояснити не лише слабкою поінформованістю споживачів стосовно пропонованих їм фінансових продуктів і послуг, але й тим, що українці самі мало цікавляться новинами з фінансового сектору.

Відзначимо, що рівень фінансової грамотності наших співвітчизників продовжує залишатися досить низьким, що є однією з причин відсутності в Україні класу потужних приватних інвесторів. Такий стан речей, на наш погляд, обумовлений:

- відсутністю в Україні сформованих традицій навчання громадян азам фінансової грамотності та відсутністю (або ж надто коротким горизонтом) планування сімейного бюджету;
- неналежним забезпеченням потенційних споживачів фінансових послуг якісною та максимально об'єктивною фінансовою інформацією, що призводить до нездатності громадян приймати зважені фінансові рішення з урахуванням співвідношення дохідності та ризику при інвестуванні коштів;
- недоступністю для більшості громадян професійного фінансового консультування через відсутність дипломованих фахівців з цієї спеціалізації в Україні та не надто високим рівнем матеріального і фінансового добробуту більшості наших співвітчизників;
- вкрай низькою затребуваністю основною масою населення фінансових знань та нерозумінням їх практичної ролі на усіх етапах життєвого циклу (пересічний українець, на жаль, недостатньо чітко усвідомлює необхідність розширення своїх знань у цій сфері, оскільки не бачить реальних шляхів підвищення власних фінансових можливостей).

Відтак можемо стверджувати, що в Україні практично відсутня мотиваційна компонента отримання фінансових знань.

Важливим стратегічним напрямом забезпечення фінансової грамотності населення України має бути підвищення рівня знань і компетенції в галузі права, фінансів та поінформованості про можливості отримання фінансових послуг. У цьому контексті на особливу увагу заслуговують проблеми недостатньої обізнаності населення як споживачів фінансових послуг стосовно

ефективного та доступного механізму врегулювання спорів між ними і фінансовими установами. Зокрема, це стосується інституту незалежного (громадського) фінансового омбудсмена, створення якого за німецькою моделлю (недержавного фінансового омбудсмена) на базі асоціацій чи об'єднань банків (досвід Німеччини, Росії) є найактуальнішим для України [2].

Сьогодні надається багато можливостей стати фінансово грамотними у різних питаннях, так як можна купити книги з фінансів, їх управління, накопичення, примноження і т. д. Дехто вже користується послугами фінансових консультантів і вдало змушує свої гроші «працювати». Так, з проблемою підвищення фінансової грамотності населення тісно пов'язане питання формування інституту фінансового (інвестиційного) консультанта. На Заході розібратися у власних фінансових справах людині допомагають спеціально підготовлені фінансові аналітики (консультанти), які надають кваліфіковані поради стосовно ефективного управління особистими фінансами громадян. В Україні, на жаль, спеціальні фінансові служби, які б консультували домогосподарство з питань ефективного ведення їхніх фінансових справ, в сучасних умовах не набули належного розвитку. Запровадження інституту фінансового (інвестиційного) консультанта має супроводжуватися обов'язковою вимогою щодо ліцензування такої діяльності з метою надання цими особами якісних, кваліфікованих послуг своїм клієнтам [3, с. 295].

Таким чином, складність проблеми підвищення фінансової грамотності і фінансової дієздатності населення України виносить на порядок денний питання формування і реалізації комплексної та послідовної державної політики у цій сфері. Документом, який би сформулював цілі і завдання такої політики, а також визначив механізм її реалізації в сучасних умовах, на наш погляд, має стати Національна програма підвищення рівня фінансової грамотності населення України, у якій були б виокремлені основні функції і завдання кожного з учасників цього важливого процесу.

Список використаних джерел

1. Романовська Ю. А., Урбанович В. А. Фінансова грамотність населення в Україні. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 2(2). С. 99–103.
2. Фінансова грамотність населення України залишає бажати кращого. URL: <http://www.business-territory.com/articles/finansova-gramotnist-naselennya-ukraini-zalishae-bazhati-krashchogo>.
3. Корнівська В. О. Трансформації фінансової поведінки домогосподарств. *Бізнес Інформ*. 2016. № 11. С.292–300.